

Starodawne Machowino

Władysław Goliński

Ustka, listopad 2021, październik 2022.

Spis treści

Nazwa Machowino.....	2
Historia dróg w średniowieczu.....	2
Stara droga prowadząca z Przewłoki do wsi Machowino i dalej do Słupska.....	3
Machowino- zapis w Umowie Sprzedaży zawartej w Słupsku w 1337 r.....	4

Nazwa Machowino

W języku słowiańskim wieś ma nazwę *Vjěľhě Mǎxovjine*¹. W języku niemieckim obecnie wieś sołectwa Machowino nosi nazwę *Groß Machmin*.

[...] Haśło; **Machowinko** i **Machowino**; niem. *Klein* i *Gross Machmin*, wś, pow. słupski na Pomorzu. [...]²; Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Tom V.

Historia dróg w średniowieczu³

Przez całe stulecia (pomijam tu drogi Imperium Rzymskiego i niektóre drogi państwa Karola Wielkiego), bo aż do połowy XVII wieku nikt w Europie nie zajmował się drogami lądowymi. Szlaki komunikacyjne na nizinach, zwane drogami, gościńcami lub traktami, nie miały utwardzonej powierzchni, nie posiadały wytyczenia ich rowami odwadniającymi. Szlaki te nie były przez nikogo budowane, nie były przez nikogo naprawiane i nikt o nie nie dbał. Drogi zostały wydeptane przez pieszego i poszerzone kołami przejeżdżających wozów.

Szerokość dróg tym samym została ustalona nasileniem ruchu podróżnych i wielkością narzuconą terenem. Ostre spadki terenu były powszechnością. Drogi posiadały wyrwy wybijane kopytami końskimi, koleiny wyżłobione kołami wozów, doły, które deszcz zamieniał w grzęzawiska ledwie możliwe do przebycia.

Jakkolwiek już w XIII wieku niektórzy władcy feudalni poczynili próby narzucenia szerokości drogi na ich terenach, jednakże cała ta czynność spaliła na panewce w zderzeniu z brakiem rowów przydrożnych wymuszających szerokość drogi.

Niebezpieczeństwo na drogach nie wynikało tylko ze złego stanu gościńca, gdzie można było na wybojach połamać koła, ugrzęznąć w błocie albo utopić się podczas przeprawy brodem. Z dróg korzystali nie tylko szacowni podróżni, kupcy wiozący swoje towary, ale na podróżnych czekali opryszkowie i skłonne do rozboju wojska nieprzyjaciela a nawet własne wojska goniące za łatwym łupem. Taki stan panował w wiekach średnich w całej Europie, również w Polsce.

W czasach feudalnego rozdrobnienia gospodarka każdej osady musiała być samowystarczalna, a więc nie była uzależniona od transportu towarów. Zainteresowany stanem dróg był feudalny władca, który musiał dość często przenosić się z miejsca na miejsce z całym wojskiem. Władców też interesowały sprawne środki łączności ze światem. Dobry stan dróg zapewniał sprawne kontakty polityczne, wojskowe i handlowe. Im droga była lepsza tym sprawniejsza była łączność ze światem.

Utrzymanie w dobrym stanie dróg, mostów i grobli wiązały się z przeznaczeniem na ten cel poważnych nakładów. Im silniejszy król lub udzielny książę tym były na ich terenie lepsze drogi, a więc lepsze warunki komunikacji.

¹ Eintrag im „*Slowinzischen Wörterbuch*“ von Friedrich Lorentz. Zum System der Slowinzisch-Lautschrift von Lorentz, vgl. „*Slowinzische Grammatik*“, S. 13–16 (scan 40–43), anschließend die Lautlehre.

² Haśło Machowinko i Machowino; Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Tom V; Szlurpkiszki- Warłynka, Warszawa 1892, s. 882.

³ „Historia dróg w średniowieczu” w niniejszej pracy historia dróg została napisana na podstawie opracowania Studenckiego Koła Naukowego Drogowców Politechniki Rzeszowskiej- pełny tekst jest umieszczony w Internecie. <http://knd.prz.edu.pl/portal.php?show=6>

Dobry stan dogi przekładał się w lepszy rozwój gospodarczy kraju. Tranzytowa sieć drogowa miała, według niektórych, wpływ na powstawanie miast i rozwój tychże. Skrzyżowania dróg (np. w Słupsku) czy ustabilizowane brody, jaki był w Słupsku stanowiły załączek do powstania miasta.

Stara droga prowadząca z Przewłoki do wsi Machowino i dalej do Słupska

Przez istnienie zalewu od południowo- wschodniej strony Ustki droga po wschodnim brzegu rzeki Słupi prowadziła ze Słupska tylko do Przewłoki. Nie trafiłem na wyjaśnienie kiedy warunki geograficzne zmieniły się na tyle by umożliwić powstanie drogi Grabno – Ustka, zamykającej odcinek Słupsk- Ustka tak jak to jest w tej chwili. Z pewnością nastąpiło to jeszcze w późnym średniowieczu.

Ze Słupska droga prowadziła przez Swochowo- Machowino (właściwie Mączniak), dalej mijając Mączniak i prowadziła przez las do Grabna, stąd (przy dzisiaj tam znajdującymi się działkami ogrodowymi) prowadziła do brzegu lasu i skręcała do Przewłoki- w części przedostatni odcinek tej starej drogi dzisiaj zabrano na pole.

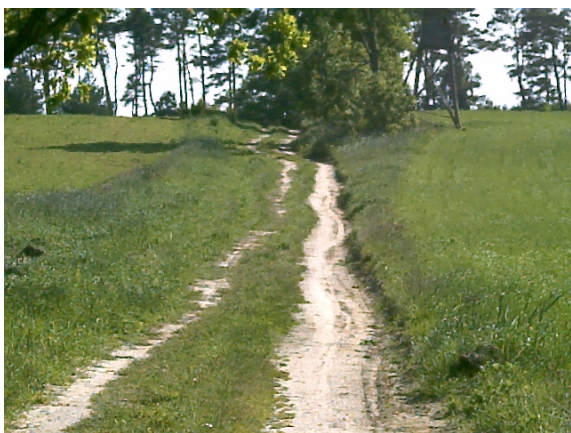
Droga prowadziła cały czas po wschodnim brzegu rzeki Słupi.

Droga przez most przy młynie w Machowinie, 2007. Strumyk widziany na zdjęciu licząc od tego miejsca zaraz wpływa do Słupi (około kilkaset metrów dalej).

Droga na wysokości Mącznika, 2006

Droga Machowino- Swochowo. 2007

Wieża neogotyckiego kościoła. 2007

Machowino- zapis w Umowie Sprzedaży zawartej w Słupsku w 1337 r.

[...] Jest rok 1337. W obecności licznych świadków zostaje spisany w mieście Słupsku dokument, określający strony oraz zakres i warunki sprzedaży terenów położonych wzdłuż rzeki Słupi poczynając od jej ujścia, aż po Bruskowo i Machowino. Dokument ten istnieje obecnie w trzech wersjach językowych. Zarówno tekst podstawowy- łaciński jak i tłumaczenie na język polski pochodzą z książki: Świąchowski Zygmunt, Mertka Józef, *Z DZIEJÓW SŁUPSKA I USTKI, POZNAŃ, SŁUPSK, 1958.* Tekst niemiecki pochodzi z książki: *STOLPMÜNDE; Verfaßt im Jahre 1936 von WALTER DOMINICK, Herausgegeben anlässlich des Patenschaftstreffens in Glückstadt, am 9. und 10 Mai 1959, von DR. WALTER KUSCHFELD, VERLAG, STOLPER HEEIMATKARTEREI, LÜBECK DRUCK, EUGEN RADTKE, LÜBECK.*

Poniżej fragment oryginalnego tekstu: [...] ⁴

*nec non totum et integrum portum
Stolpesmunde dictum, penes aquam
stolpensem tam ab una quam alia parte situm,*

**jak również cały i niepodzielny
port Ustka, położony po obu
stronach rzeki Słupi,**

**sowie den ganzen und unversehrten
Hafen Stolpmünde, auf beiden Seiten
des Stolpeflusses gelegen,**

*et omnia ac singula, quae ibidem sunt in
praesenti et adhuc fieri poterint in futuro, cum
suis terminis et gadibus in hunc modum diuisim
intitulatis: primo de aqua stolpensi ascendendo
fluxum uel flumen, super quem structum est
molendinum Semelouu, cuius aquae molendini
medietas attinet eiusdem conciuibus ciuitatis
usque ad distinctionem uillae Bruskouu, de hac
distinctione uillae Bruskouu, usque in riualo aut
fluxu Vuosuba, hunc fluxum uel riualum Vuosuba
descendendo usque ad semitam currentem de
portu stolpesmunde uersus uillam Dünnouu, in
qua semita stat arbor quaedam nomine
Hageboke signis publicis cum securi signata, ubi
utrinque cum brouys habent debitam
distinctionem, de hac arbore Hageboke directo
modo usque ad arborem quercinam stantem
super riualum aquae Bukeuitz, ubi primitus
suscipit suum fluxum, quae arbor quercina
signata est debite et distincte, hunc riualum
Bukeuitz descendendo usque in salso mari, prope
hoc salsum mare directe usque in aqua stolpensi
ultra aquam stolpensem secus salsum mare
directe usque ad riualum aquae Vuregouu, de
salso mari ascendendo aquam Vuregouu usque
ad pontem, ultra quem uia currit uersus uillam
Machemin, de hoc ponto uiam descendendo,*

oraz wszystko, co tamże teraz się
znajduje i w przyszłości znajdować
się może, w granicach oddzielnie
oznaczonych, w sposób
następujący: poczynając od Słupi w
górze potoku czy rzeczki, przy której
zbudowany jest młyn Zamełowo,
gdzie połowa młynówki należy do
obywateli miasta aż do pół wsi
Bruskowo, stąd aż do Wuosuba,
tym strumykiem w dół aż do
ścieżki, która prowadzi z portu
Ustka do wsi Duninowo i przy
której stoi buk, na którym po obu
stronach są siekierą nacięte znaki.
Od tego buku przebiega granica w
prostej linii aż do dębu, który stoi u
źródła strumyka Bukowica. Dąb
jest dokładnie i pewnie oznaczony.
Stąd granica idzie biegiem
strumyka aż do morza, wzdłuż
morza wprost do Słupi i za Słupią
(znów) wzdłuż morza aż do
strumyka Wrechów, w górę
strumyka Wrechów aż do mostu,
przez który prowadzi **droga do wsi
Machowino**, od tego mostu

und alles und jedes, was daselbst jetzt ist
und hinführe werden kann, unter einem
wahrhaften Kauf- Titel übertragen, geben
und darauf Verzicht leisten, mit allen
Gerechtsamen, Gerichtsbarkeit,
Nießbrauch, Proprietät, sowie auch mit
völliger Freiheit, mit allen Einkünften,
dein Patronatsrecht, mit aller
Jagdgerechtigkeit, mit allen Wiesen,
Gräsern, Heuschlag, Weide, Forsten,
Wäldern, Sümpfen, Hölzern, angebauten
Äckern und noch nicht angebauten, mit
allen Steigen, Wegen und Nebenwegen,
Wirthhäusern, Mühlen, Gewässern,
Fischen, sowie wir dies nach uralter
Festsetzung mit unsern Vorfahren
erbrechtlich auf ewige Zeiten, in freien,
ungehinderten und ruhigen Besitz
überkommen haben. Daher sprechen wir
die Bürger obgenannter Stadt Stolp frei
von allen und ferner zu leistenden
Diensten und Arbeiten und von allen aus
vorbenannten Gütern und gebührenden
Abgaben, so wir uns auch verpflichten,
diese Güter zu beschützen und unter
unsere Obhut zu nehmen, gleich ändern
unsere Gütern, die uns steuerpflichtig sind
oder eigenthümlich gehören. Hiergegen
wird besagte Bürgerschaft alljährlich jedes

⁴ Władysław Goliński; Grodzisko- port w miejscu ujścia Słupi, maszynopis, 2022, s. 11.

<https://biblioteka.ustka.pl/images/stories/literatura/golinski/art14a.pdf>

usque ad quercum stantem super fluxum aquae Darghin, hunc fluxum Darhin descendendo usque ad aquam pellentem molendinum inter stolpesmunde et Vintershagen, cuius aquae et molendini medietas pertinet conciubus ante dictis, hanc aquam molendini descendendo usque in aqua stolpensi:

wzdłuż drogi aż do dębu, który stoi nad strumykiem Darchin, w dół strumyka Darchin aż do młynówki między Ustką a Grabnem, której to młynówki i młyna połowa należy do wyżej wymienionych obywateli, w dół tej młynówki aż do Słupi:

Martins- Fest ein paar Hosen, Acht slawische Gulden an Werth, oder diese Summe bar, zum Zeichen der Anerkennung und Unterwürfigkeit an uns oder unsere Erben pünktlich entrichten.

Poniżej jest przedstawione nazewnictwo dla topograficznych nazw własnych wg zasady:

Nazwa miejscowości lub miejsca, inna nazwa topograficzna użyta w dokumencie- wersja w języku łańskim- nazwy są podane w kolejności występowania w dokumencie	Nazwa zastosowana na mapie; SŁUPSK, Mapa operacyjna, Wojskowy Instytut Geograficzny 1936 r. (Reedycja ark. 33)	Współczesna nazwa administracyjna
Machemin	Machowino	Machowino

Droga od młyna w Machowinie, prowadzi przez las do Grabna i Przewłoki. Znajduje się ona blisko granicy określonej umową z 1337r. Jestem przekonany o bardzo niewielkich zmianach, jakie zaszły w jej wyglądzie od XIVw. Posadzono jabłonie aż po las w XX w., po obu stronach drogi. 2006

Źródło: Fotografia Marii Golińskiej.

Zabudowa wsi w Machowinie (wymieniane w umowie). 2006.

Źródło: Fotografia Marii Golińskiej.

